

gure mutillak, egin ebazan txarkeri guztietaz damututa, lamiñearen liburua erre kara jaurti eban. Illuntzean etxeratu zanean, baiña, erre kara jaurtiriko liburua, bere gelako mai-ganean aurkitu eban. Biarmonean, gar-artera jaurti eban; eta orduan be, gelako maian aurkitu eban.

Jazokun ain bakan eta arrigarriaz ikaratura, buruko ule guztiak zutik ebazala, mendirantz arinka abiau zan.

An, mendi-gaillurrean, aguratxo bat otoitz egiten bular-joka ziar-duala ikusi eban. Eta «ni gaiztoa ta ori zuzena» bere kolkorako esanda, aguratxoaren aurrean belaunikotu zan. Eta jazoriko guztia damuz beterik jakiñerazo eutsan, beratzaz erruki zedilla erreguturik. Bitar-tean, aguratxoak otoitz egiten eban.

Alako baten, bakarzale arek, mutillari begirakune gozo ta abegi argia egiñik, abots leunez esan eutsan:

—Zutundu zaitetz, jagi zaitetz, gazte; neu be zeu lakoxe bat baiño ez naz-ta. Baretu zaitetz, zoritxar orretatik aldentzeko bidean oraintxe jarriko zaitut-eta. Begira: «sorgin-liburu» ori, Jon deun aurreko gabe-an, sugarretara jaurti bear dozu; eta gero (atzamarra mendi batera zuzenduez) mendi orretara igo ta bertako gurutzearen oiñetan gau osoan otoitz egin bear dozu. Ulertu ondo, baiña: bidea-gora zoi azala, zantzoak, ujujuak eta iñun diran soiñuak entzungo dozuz, gaizkin guz-tiak zure aurka gogor jagiko dira-ta. Baiña zuk ez egin jaramonik, bi-dean aurrera zuzen jarraitu ta entzunikoa ondo bete. Ori egin ondo-ren, gaizkin guztiak, «sorgin-liburuaz» batera, aldendu egingo dirala ikusiko dozu...

Mutillak, dana egingo ebala agindu eutsan. Eta esan eta egin, urrengo Jon deunaren aurreko gabe-an, bakarzalearen esan guztiak bete ebazan; eta gauza guztiak arek iragarri ebazanez jazo ei'ziran. Aurrerantzean, barriz, «Irakorta» basetxeko mutilla on-ona ta zuzena izan ei'zan.

IX

EMAKUME TXIROA

Erri txiki-txiki baten, emakume alarguna sei seme-alabakin bizi zan. Emakume gaisoak, senarra il yakonetik, sendiaren (familiaren) sorta astuna bere bizkar bigunean eroan bearra izan eban.

Bere biotzaren sei zatiak egun oro janaritu bear... eta ez diru ez beste ogasunik iñundik agiri ez. Bazterrak illun... inguruan ezer agiri ez... Etorkizunaren itzela!

Emakumearen lan-saria, etxearentzat eutsigarri edo abe makala

izaten danarren be, gure alargun gaisoa, gau ta egun lan sendo egiñaz, bere etxea jaso gurarik ebillen. Gaisoa!

Egun baten, emakume zintzoa etxe aundiki batera garbiketak egi-tera joan zan. Eta, jauregi aretako eskaratzean lanean ziarduala, bertako alaba nagusiari, beste barri askoren artean, auxe esan eutsan: «Au nekea! Txiro izan bear dana, ezin aberastu!»

Neskatilla arek, alargunari entzuniko guztia, gabeen bere aitari azaldu eutsan. Eta jauregiko ugazaba biotz-oneko gizona zanez, alabearen azalpena entzun ondoren, emakume alargunari erruki izan yakon; eta ori zala-ta, biaramonean, bere etxeko morroi baten bidez, emakume txiroari sei urre-diru bialdu eutsazan ogi eder baten barruan.

Emakumeak, alako ogi ederra pozez beterik artu eban: ogi eder arek egun aretako gosea bere etxetik aienatuko ebalakoan.

Baiña, ogia esku ta begiakaz ondo arakatu ondoren, emakumea itun jarri zan, eta berekautan auxe esan eban:

—Au ogiaren ederra! Nire umetxoak poz-pozik jango dabe. Baiña... auxe tamala!, ogi onek, erro-barria dan ezkerero, bear-bada egun bateko (edo obeto esateko), jatordu bateko gosea baiño ez dauSKU kenduko... Ogi biguna, agiñak zorrotz erabilli ezkerero, asi ta amaitu bat-batean egiten da... Ta, gero biar zer? Ez ete-da obeto, ogi eder au, Muguru'ko etxekandreari-edo, iru bat artogaitik truketea? Bai, obe izango da, bai; bestela... gaur ondo ta biar txarto izango litzake-ta.

Eta berekautan esan ebazan berbok amaitzeaz batera, Muguru'ko etxekandreagana joan zan; eta ogi erre-barriaren ordeZ, iru artopil eder etxeratu ebazan.

Ganeko egun baten, jauregiko zaldunak emakume alarguna kalea-zear joiala ikusi eban; eta biotz oneko gizonak, emakumeari apur bat berba egin ondoren, auxe esan eutsan:

—Eta... lengo eguncan bialdu neutsun ogia, gozoa izan zan?

Itaun orreaz, emakumea ezin geiagotan lotsatu zan; eta lotsearen lotsaz, bere begiak lurretik jasoteko be gauza ez zala, erantzun eutsan:

—Ona, ba, jauna, egi-egia esan bear dautsut: zuk bialduriko ogia, erre-barria zan ezkerero, nire umeak iruntsi egingo ebela-ta, Muguru'ko etxekandreari iru artopillen ordeZ emon neutsan. Eta olan bearrez, artopil areik nire etxean egun biko gosea ederto kendu eben. Biarko egunaz be arduratu egin bear, jauna...

—Emakune gaisoa! —erantzun eutsan zaldunak—; zer egin zenduan ba'zeki! Bialdu neutsun ogiak, zure umetxoai egun biko gosea bakarrik ez, baita egun batzuetakoa be kenduko eutsen... Ori bai tamala! Ogiaren barruan sei-urre-diru bialdu neutsuzan-eta! Egia esaten dozu, bai, «txiro izan bear dana, ezin aberastu» esaten dozunean... Eskuan euki dozun dirua, auzoko andreari emon dautsazu-ta... zeu baiño askozaz aberatsago dan andreari...

Emakumea, zaldunaren berbok entzutean, negar baten asi zan, esku biak buruan ezarrita auxe iñoala:

—Egia da, bai: txiro izan bear dana, ezin aberastu... Beraz, orain-txe ikusi dot argi-argi, txiro bizi izatea Juangoikoaren gogoa dana...

Eta bere begiak zeruruntz jatorik, beiñola Jesus maitagarriak Jetsemani'ko baratzean (ortuan) esan ebazan berbok esan ebazan: «Aita!, egin bedi zeure naia».

Gau aretan, emakume on eta zintzo arek, bere umetxoak ogeratu ondoren, etxeko gelarik illunenean aulki zar baten jesarrita egoala, negar eta negar egin eban...

Eta bere begietatik isuri ebazan malkoak, eroapenaren ontzi deunean pillatu ziran ezkerero, arri-bitxi diztiratsuaK leZ egin eben argi.